

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Senatvs, Populique Romani sui temporis flagitiosos mores describit
Ammianus his verbis. Descriptio LII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

bant, quibus in omni argumento, quasi Delphico gladio vterentur.

Aduocatorum simulachra. *Silentes patronos, quos prius dixit umbris suis similes.*

Et agi cœperint alicuius fortunæ, vel salus. *Quis non videt Perſianum illud. Fures, ait Pedito.*

Peditus quid? crimina rasis

Librat in antisthetis &c.

Concionaria Gracchi fistula. *Notus Caij Phonnascus, qui à tergo concionantis domini fistulam tenens, concitatum, & ira tonantem molli tenore molliebat. Plutarch. in Caio.*

Pulveris periculosi. *Pulus hic forensis acies, ut apud Tullium 1. de Orat. Educere dictionem, ex umbratili exercitatione in puluerem.*

Philistionis. *Philistio poeta comicus, qui scripsit inter ceteras Comœdias βαρολογίας ac φιλόγελων Nugas, & Ridiculum, & visu ipse mortuus est. Suidas Sidon. epist. 1. lib. 11.*

SENATVS, POPVLIQVE
Romani sui temporis flagitiosos mores describit Ammianus his verbis.

Descriptio LII.

*Ammianus
Marcell.
1.28.*

ITa autem pauci sunt inter eos seueri vindices delictorum, ut si aquam calidam tardius seruus attulerit, trecentis adſigi verbis iubeatur. Si hominem sponte occiderit propria, instantibus plurimis, ut damnetur vnus dominus, hæctenus exclamat. Quid faciat maniosus, & nequam? Ciuitatis autem hoc apud eos est nunc, quod expedit peregrinos iure interficere, quibus liber, quanquam rogatis ad conuiuium excusare. Defectum enim patrimonij se perpeti Senator existimat, si ijs defuerit, quem aliquoties libratu sententijs inuitauerit semel. Pars eorum, si agros vsuri processerunt longius, aut alienis laboribus venaturi: Alexandri magni itinera se putant æquiparasse, vel Cæsaris, vel si à laeu Auerni lembis inuecti sunt pietis: Puteolos, vel Caietam maximè, cum id vaporato audeant tempore: vbi si inter aurata stabella lacinijs sericis inciderint muscæ, vel per toramea umbraculi pensilis radiolus iruperit solis; queruntur, quod non sunt apud Cimærios nati: Deim cum à Siluani lauachro, vel

Mamecæ aquis ventitant hospitalibus, ut quifquam eorum egressus tenuissimis se terſerit linteis; solitis pressorij vestes luce nitentes, arbitra diligenter explorat, quæ vna portantur sufficientes ad iuuandos homines vndecim: tandemque electis aliquot inuolutus, receptis annulis, quos ne violentur humoribus, famulo tradiderat, digitis vt metatis abire: quidam ex his licet rari aleatorum vocabulum declinantes, ideoque se cupientes appellari tesserarios, inter quos tatum differt, quantum inter fures, & latrones; hoc tamen fatendum est, quod cum omnes amicitia Romæ tepeſcant, aleatoria solæ quasi gloriosis questæ sudoribus sociales sint, & affectu nimio firmitate plena connexæ, vnde quidam ex his gregibus inueniuntur, ita concordēs, vt quis illos esse existimet fratres. Ideoque videre licet ignobilem artis tesseraria callentem arcana, vt Catonem Porcium ob repulsam Præturæ, nec suspectam antea, nec speratam incedere grauitate composita mœstiorē, quod ei in maiore conuiuio, vel confessu proconſularis quidam est antelatus.

Subſident aliqui, curiosos homines, senes, aut iuuenes, orbos, vel cœlibes, aut etiam vxores habentes aut liberos, nec enim in hoc titulo diferimen aliquod obseruatur, ad voluntates condendas, allicientes eos technis miris; qui cum supremis iudicijs ordinatis, quæ habebant reliquerunt his, quibus morem gerendo testati sunt, illico percunt.

Alius cum dignitate licet ceruice tumida gradieus, notos antea obliquato contuetur aspectu, vt post captas Syracusas existimes reuerti M. Marcellum. Multi apud eos negant esse superas potestates in cælo: nec in publico prodeunt, nec prandent, nec lauari arbitrantur, se cautius posse, antequam ephemeride ſerupulose ſciſcitata didiceint. Vbi sit, vebigratia, signum Mercurij, vel quotam Cancræ ſyderis partem polum discurrrens obtineat Luna.

Alius si creditorem suum flagitare molestius aduerterit debitum, ad aurigam cõfugit audentem omnia præſcienter, cumque vt veneficum curat vgeri. Vnde non nisi reddita cautione, dispendioque afflictus graui discedit, & additur huic, debitorem voluntarium includit vt proprium, nec ante eius profectiõnem peraboluit. Parte alia vxor (vt pro uerbium loquitur vetus) eandem incudem diu, noctuque tundendo, maritum testari impellit

pellit: hocque idem vt faciat vxor, vrget maritus instanter: & periti iuris alitricus adfiscuntur, vnus in cubiculo, alter eius amulus in triclinio, repugnata tractaturi: istidemque subferuntur genitalium exoritur interpres controuersi: hinc praefecturas profusus largientes, & sepulturas ditium matronarum: inde ad executas virorum foeminas inuitantes: & necessaria parari oportere innucentes, nec in rebus humanis quicquam bonum norunt, nisi quod fructuosum. Sic amicos, tanquam pecudes, eos potissimum diligunt, ex quibus sperant se maximum fructum esse capturos, quumque mutuum illi quid petunt, Soccus, vt Mitriones videbis, & Lachetas: cum adiguntur vt reddant, ita cothurnatos, & turgidos, vt Heraclidas illos Ctesiphontem, & Temenum putes.

Nota ad descriptionem Senatus Romani.

Alienis laboribus venaturi. Neque enim laborant in venando, sed conclusus ferorum industria in septa feras, cum omni facilitate capiunt. Quod Plinius ostendit in Traiano. Vsurpabant istam quoque gloriam illi Principes, qui obire non poterant, vsurpabant autem vt domitas, fracta sive clausura feras, ac denique in ipsorum ludibrium emissas mentis sagacitate colligebant. Quod inuentum Persicorum Regum videtur. Currua Rufus lib. 8. Barbara opulenta in illis locis, haud vlla sunt maiora indicia quidem magnis nemoribus, saltibusque nobilium ferarum clausi greges. Spatiosus ad hoc eligunt lyluas, perennium aquarum fontibus amoenas.

A lacu Auerni lembis inuecti sunt pictis. Auernus lacus est Campania prope Baias, Baias quoque proximi puteoli. Et Caserta oppida omni deliciarum genere referta qua delicatissimi, velis lautitia sua receptacula frequenter abant. Et na quid ad voluptatem deesse, pictis nauigio per leuissimos annuum fluxus ferebantur. Talis Cleopatrae nauis describitur a Floro lib. 4. aurea puppe veloque purpureo.

Quam Pintarcbius fisisus prosequitur in Antonio, ubi Reginam nauigantem inducit. εν πορθμιο χρυσοεις ομωο τ μιν ιστων αλβερων ειωπετασ μενων, τ ελεσταλας γυραϊς κεπαις αναφερομενης προς ααδων δμασφρυγτ, κ χιδαρουσ στυνημοσ μεναις. Vide descriptionem. Talis Neronis inter Copas nauigatio apud Traquill. in Ner. 27.

Inter aurata flabella. De usu flabellorum ad abigendas muscas, & ventulum excitandum habes Propert. lib. 2. el. 24. Mart. l. ep. 80. Ter. in Eanuch. ac. 3. v. 47

Silvani laudatium. Prop. lib. 4. Silvani ramosa domus, penè in ipsius urbis faucibus. A qua verò mammae dicuntur thërma ab Alexandro Seuero instaurata, de quibus Aelius Lampridius. In his thërmas nominis sui iuxta eas, qua Neroniana fuerunt aqua inducta, qua Alexandrina nunc dicitur, Nerua thërmas suas, de priuatis aedibus suis, quas emerat diruptis adificijs fecit.

Solis pressorij vestis. Vestes significat in pralo compositas, qui mos veterum fuit. Mart. l. 2 v. 45.

Sic tua compositis perlucet prala lacernis, Sic micat innumeris arcula Synchisibus,

Digitis vt metatis abis. Fortè hic aliquid corruptum, nisi metatos digitos intelligit, insertis annulis distinctos, vt horum digestus in quincuncem arboribus compositum: hoc enim est metari apud Columellam lib. 9. Quod autem annulos ita componerent, restitit Seneca 7. de natur. 31. Exornamus annulis digitos, in omni articulo gemma disponitur.

Aleatorum vocabulum declinantes. Nam aleatores legibus Romanis damnati, vt licet colligere ex Cicero Philipp. 2. Et aleatoris nomen infame. Vide Iuuenal. satyr. 1. Martial. Horat. 24. l. 2. Clementem Alexand. in 1 adagogo. D Cypr. contra aleatores: ad summum leges, qua extant in Codice Theodos. multa de alea diximus alibi.

Tesserarios, Tesserarij quid aliud sunt, quàm Tesserarij vocantur. Et hi quid sunt nisi aleatores? idcirco quis dixit differre, vt fures, & latrones, qui parum differunt, nisi hi sine obfessores viarum, illi non-Eurni grassatores.

Alcariae amicitia. Has rabiosas tamen amicitias dixit Cypr. contra aleatores.

Subsident aliqui. Perstringit testamentorum captatores, quorum tam frequens mentio apud Satyricos, vt nulli domus notior, quam illi sint.

Multi apud eos negant esse superas potestates.

Ulinem prima mali labi labes mortalibus agris,

Naturam nescire Dei.

Nec in publico prodeunt. Misera tyrannus iudiciaria Astrologia iudiciaria, qua superstitionem dicitur tyrannus. is con-

Annulorū vsus.

Astrologia iudiciaria, qua superstitionem dicitur tyrannus. is con-

Perfarum Reges quomodo veniunt?

Auernus lacus.

Nauis elegans.

de co. sicut D. August. lib. 5. de Civitate Dei. c. 7. Chryso. in epist. ad Galat. Tertul. de Idolatria Iphodorus Pelusior. opi. 228. Hellaesus, Theodor. u. Mar. Ficinus. &c. in i. meri.

Parte alia vxor. Persida in ex. coniuges desolanda, qui cum se mutuo heredes fecerunt, insidijs quique mutuis vicissim vitæ insidiantur.

Mitrones videbis. & lachetas. Mitrones, & lachetes persona comica viles, & humiles.

Cresiphon, & Temenus. Heraclida tragicici Reges: quod ad iocum attinet. Probum παροιδιανός: dicitur humiliorem sacco lib. 27. capit. 10.

Ad describe. Populi Romani.

Per Ianos. Iani Roma templa tria. Primum Bifronis à Romulo, seu Numa conditum, Alterum Quadrifrons ab Augusto, ut testatur Seruius, instauratum. Tertium à Diuillio, de quo Tacit. l. 2. Annal.

Circumflexerit metam. Nō sunt omnes auras in ludis Cereis, ita circumflexisse metam, ut eam non tangerent, unde Claud. Meta timetur equis. & Horat. Metas seruidis euitata rotis.

Per Sibilos exploduntur. Quos Cicero ad Atticum pastoritias fistulas appellat, ut supra notauimus.

Speſtáculo Exodiario. Exodium carmen ridiculum, quod in exitu chori fabula Attellana cantabatur. Iuuenal. satyr. 6.

Verbicus exodo risum mouet Attellana.

Per te ille discat. Prouerbiū apparet suis in ridiculis tempore Ammiani, sed unde, aut qua occasione natum, nemo, quo d. sciam, meminit.

H V N N I.

Descriptio LIII.

Ex Ammia no li. 31. **H**Vnnorum gens monumentis veteribus leuiter nota, ultra paludes macoticas glaciale Oceanum accolens, omnem modum feritatis excedit, ubi quoniam ab ipsis nascendi primitiis infantium ferro sulcantur altius, genæ, ut pilorum vigor tempestiuus emergens, corrugatis cicatricibus hebetetur; senescunt imberbes absque vlla venustate spadonibus similes. Compactis omnes, firmisque membris, & opimis ceruici-

bus prodigiōse deformes: & pandi, vt bipedes existimes bestias, vel quales commigrandis pontibus effigiatistipites, dolantur incompre in hominum figuras: sic & in sua vita vili sunt aspecti, vt nec igni, neque faporatis indigeant cibis, sed radicibus herbarum agrestium, & semicruda cuiusuis pecoris carne vescantur, quam inter femora sua, & equorum terga subfertam, foru calefaciunt breui. A Edificijs nullis vnquam tecti, sed hęc velut ab vsu commuai discreta sepulchra declinant. Nec enim apud eos, vel arundine fastigiatum reperiri tugurium potest: sed vagi montes peragrantes, & syluas, pruinās, famem, sitimque perferre ab incunabulis assueti, peregrę tecta, nisi adigente maxima necessitate non subeunt, nec enim apud eos seculos existimant esse sub tectis. Indumentis operiuntur linteis, vel ex pellibus siluestrium murium confareinatis. Nec alia illis domestica vestis est, alia foxensis. Sed semel obsoleti coloris tunica collo inserta, non antę deponitur, aut mutatur, quam diuurna carie in pannulo defluxit destrustrata. Galeris incuruis capitategunt, hirsuta erura corijs munientes hoediis, eorumque calcei formulis nullis aprati vetant incedere gressibus liberis.

Qua causa ad pedestres parum accommodati sunt pugnas; verum equis propę affixi duris quidem, sed deformibus & muliebriter isdem nonnunquam insidentes, funguntur muneribus consuetis: in ipsis quiuis in hac natione perniox, & perdius emit, & vedit, cibumque sumit, & potum, & inclinatus ceruici angustæ iumentis, in alium soporem ad vsque varietatem suffunditur somniorum, & deliberatione super rebus proposita serijs, hoc habitu omnes in communi consultant. Aguntur autem nulla seueritate regali, sed tumultuario primatum ductu contenti perumpunt, quicquid inciderit, & pugnant nonnunquam laceſſiti, sed inuentes prælia cuneatim varijs vocibus sonantibus toruum, vtque ad pernicitatem sunt leues, & repentini, ita subito de industria dispersi languescunt, & imposita acie cum cæde vasta discurrunt, nec inuadentes vallum, nec castra inimica pilantes, præ nimia parte decernuntur: eosque omnium acerrimos facile dixeris bellatores, quod procul missilibus telis, acutis offibus, pro spiculorum acumine arte mira coagmentatis, sed distinctis cominus ferro sine